

**Folksägner från Småland & Östergötland. :
Rike Jon i Gällstad... Tvenne roliga
kärleksbref m.m. skrattretande från
Småland. Dels upptecknade och dels samlade
af Polles.**

Malmö
1892

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Folkbl.
Lager
1870

FOLKSÄGNER

FRÅN

SMÅLAND & ÖSTERGÖTLAND.

Rike Jon i Gällstad.

(En lefnadsteckning från Östergötland.)

Tvenne roliga kärleksbref

m. m. skrattretande
från Småland.

Dels upptecknade och dels samlade af

POLLES.

Pris 25 öre.

Malmö, C. A. Andersson & C:s förlag.

FOLKSÄGNER

SMÅLAND & ÖSTERRIKET

Nike den 1 1811

(The following is a list of names)

Tvåno poliga kändskaper

in the ...

... ..

The

... ..

... ..

... ..

Folksägner

från

Småland & Östergötland.

Rike Jon i Gällstad.

(En lefnadsteckning från Östergötland).

Tvenne roliga kärleksbref
m. m. skrattretande från Småland.

Dels upptecknade och dels samlade af

Polles.

MALMÖ,
C. A. Andersson & C:s boktr., 1892.

"Ringa Britta Grå."

Folksägen från Småland.

Upptecknad af *Polles*.

På Tostamåla egor i Algutsboda socken, Kronobergs län, bodde på 1700-talet en den gemenaste trollpacka, hvilken snart fick öknamnet "Ringa Britta Grå". Hon kunde alla möjliga konster och visste hjälp för allting, och kunde inte hon bota "trollskott" och "villarpaskott," så voro bestämdt de "skotten" obotliga. Huru "den lede" sjelf merendels fick anlita henne, der hans egen makt och förstånd tog slut, det visas af det följande.

En ruskig höstafton satt Britta i sin ensliga stuga på Tostamåla bråne (en i det närmaste skogfri slätt), då hon plötsligt fick höra rop och oväsen från en i slättens utkanter belägen skog. Saken var den, att traktens befolkning var ute på skall efter

en massa vargar, som oroade bygdens kreatur. "Det är dock synd om vargarne de kunna nog blifva mig till nytta någon gång", tyckte Britta, och så beslöt hon hjälpa dem ur klämman. Den qvällen kunde skallfolket omöjligen få någon enda varg på sina garn, och det var väl ej heller underligt, ty folk, som besökte Britta dagen derpå, funno omkring halfva tjoget af de gråa bestarne makligt sofvande på sin beskyddarinnas stugogolf.

In kom äfven vid detta tillfälle Sven Gummeson i Algutstorp, och sade: "skola vi förgäfves gå skall efter rofdjuren, medan du, din mara, midt för våra näsor, har hela följet i ditt våld. Ut med dem!" Förtörnad häröfver, gaf Britta vargarne en vink, och, ett, tu, tre, stodo de, så stillsamt de förut legat, skjutande rygg, visande tänder samt gifvande skallande tjut ifrån sig. Mannen blef förskräckt och flydde undan, men var alldeles viss på, att "den lede" hade ett finger med i spelet. Britta ropade, "jag skall lära dig för din närgångenhet".

Länge dröjde det ej heller förrän sagde mans son, en 3 alnar lång yngling, låg på sin sjukbädd, plågad af en olidlig värk i hela sin kropp. Bäst blef då att "hålla sig

till väns" med Britta. Emot en dusör af 20 rdlr specie stillade hon det onda, men yttrade: "i benen skall han få det, ty hvad so bryter, må gerna gris betala." Ynglingen blef efter det han tillfrisknat, mycket halt för hela sitt lif, hvilket Britta beskylades för att med "den ledes" tillhjelp hafva vållat.

Der fans i socknen ett par äkta makar, hvilka lefde i synnerlig sämja och lugn. Detta förhållande var dock någonting, som ej var bra i "den ledes" ögon, ty han ville naturligtvis helst se, att split och oenighet rådde mellan de båda makarna. Hin försökte också alla möjliga konster för att störa makarnes inbördes förhållanden, utan att lyckas. Att de i Britta hade en stor ovän för det de ej velat gifva henne ett lass ved, det visste hin, äfvensom att mannens hatt genom Brittas konst vid ett par tillfällen flugit af honom och rullat framför till hemmet, i skepnad af en igelkott. Vid erinran härom rann det upp en ljus plan i hins hjerna: han skulle rådfråga sin väninna "Ringa Britta Grå". De hade nämligen redan förut haft några små "affärer" ihop, hvadan de kände hvarandra.

Sagdt och gjordt: Hin begaf sig till Britta, och efter en stunds samspråk samt sedan hin fått litet traktering, drog han fram med sitt ärende, huru det skulle gå till att få vänskapen störd mellan de omnämnda makarne. "Ingenting är lättare än det", försäkrade Britta, "anförtro blott mig saken, så skall jag ensam reda upp den".

Om några dagar begaf sig Britta i väg till folket i fråga, då hon träffade mannen ensam hemma. "Du har allt en bra god och beskedlig hustru", tyckte Britta. "Ja bättre tror jag ej jag kunnat få", svarade mannen. "Men", invände Britta, "du skall få se, att hon bara lurar dig med sin stora höflighet, ty jag vet, att hon funderar på att endera qvällen skära halsen af dig". När bonden hörde, att det stod så till, lofvade han att vara noga på sin vakt för hustruns mordplan, och så fick Britta betalning för att hon varnat honom.

Britta besökte emellertid snart derefter hustrun, till hvilken hon sade detsamma som till mannen, nämligen: "Du har nog en bra god och snäll man", men tillade, "men jag skall lära dig en konst, så att han blir än mera beskedlig". Detta var hustrun med om, och så upplyste Britta

henne, att härför fordrades endast, att hon skulle en qväll sedan mannen somnat taga en rakknif och skära af tre skäggstrån på hans haka. När då hustrun en qväll trodde, att mannen var djupt insomnad, närmade hon sig med rakknifven i hand, men mannen, som endast låtsade sofva, trodde nu naturligtvis, att hustrun kom för att mörda honom, hvadan han rusade upp och började af alla krafter med första bästa tillhygge kringklappa sin äkta hälft. Brittas list hade lyckats och makarne lefde sedan dess, till hins stora belåtenhet, som hund och katt.

Nästa gång hin besökte Britta frågade han hvad han fick gifva henne för besväret, då hon sade sig helst vilja hafva ett par skor, som aldrig kunde gå att slita upp. Detta tyckte hin var billiga pretentioner, hvadan han snart hade ett par dylika skor färdiga, hvilka han räckte Britta på en stång, ty hans respekt för henne var nu blifven så stor, att han ej tordes gå nära henne.

I trakten fans en bonde, som hade "förskrifvit sig till hin," mot det att han skulle få sälja alla de varor han förde till Kalmar torg, samt få betaldt så mycket

han begärde — en förmån, som troligen hvem som helst nu för tiden skulle önska. Endast i det fall, att alla varor kunde säljas, skulle bonden efter döden komma att tillhöra hin. Mycket riktigt fick också bonden sälja allt hvad han bjöd ut och erhöll alltid hvad han begärde. Men så började han blifva gammal och tyckte som så, att det ändå vore bäst att vara ifrån kontraktet med hin. Ingen utväg kunde han hitta på sjelf, men så vände han sig till "Ringa Britta Grå". "Vi skola försöka," tyckte Britta, "och jag skall följa med dig till torgs, så få vi se, hur det går". Derpå besmorde sig Britta med tjära och rullade sig sedan i fjäder. Sådan lät hon derpå bonden stoppa sig i en säck och köra sig till staden. Framkomne anlände snart en herre, hvilken var ingen annan än hin sjelf, som hade klädt ut sig, och frågade hvad bonden hade att sälja. Härpå genmälde bonden, att han hade fogel. Hin hann likväl ej att kasta ögonen på bondens "fogel" förr än han märkte, att det var Britta, som låg i säcken. "Nå, ska' han handla henne?" frågade bonden. "Nej du", svarade hin, "den som känner Britta, han köper henne inte." Och då med detsamma blef bonden

fri från sitt kontrakt med hin, hvarför Britta fick en riklig belöning.

Brittas stuga bestod af ett enda rum, men med väf hade hon skiftat undan sig ett "allra heligaste", i hvilket en i sänder af dem, som sökte henne, fick inträde. Det var också härinne som Britta gjorde sina underkurer. En gång tyckte någon, att det lyste så skarpt inne i "kammaren", hvarför han lyftade något på väfven och tittade in. Hela rummet var då fullt af eld, och den patient, som för tillfället var inne, hvilken led af hufvudvärk, var upphängd i taket, medan Britta och hin hade tagit hufvudet af honom och sysslade båda som bäst med att ur detsamma fördrifva värken.

När Britta blef gammal, började hon att tycka det kunde vara tid att "beställa om sitt hus" något på förhand, hvadan hon en gång sade till hin: "Jag börjar blifva gammal och det blir väl ingen annan än du som skall hafva mig, när jag dör?" Hin blef röd i ansigtet som en kokt kräfta och skrek till: "Nej, hvem som skall ha dig, jag tar dig aldrig, det kan du ge dig f—n på!"

Många konster gjorde Britta ännu innan hennes stund var kommen. Men slutligen kom ryktet om hennes trolldom till höga vederbörandes öron. Och som man ej ansåg rådligt, att en sådan hexa längre skulle få ostraffad drifva sitt spel, så blef hon lagförd och af Uppvidinge häradsrätt dömd att mista lifvet genom halshuggning och å båle brännas. Då detta skedde på afrättningsplatsen vid Lenhofda, förmäler äfven traditionen, att innan hon lade sig ned å stupstocken uppmanades hon af den prestman, som ledde fram henne, "att läsa en bön, ifall hon kunde." Hon skulle då svarat: "jag kan bara ejna lilla bön, och den lyder:

Gud bevara min själ från f—n!

Jag skall slå kors öfver alla mina hål, så att han int' skall komma öfver mitt skinn, den svinhunden —."

Småländska sägner.

Gumkullatrollet.

Till Gumkullaberg, halfannan mil från Emmaboda, knyter sig följande sägen:

Gumkullaberg beboddes allt ifrån hedenhös af ett mycket mäktigt troll, som stod i stor respekt hos traktens bebyggare, men dock sällan använde sin makt till något ondt. Tvärtom kunde trollet ofta uträtta tjenester åt de kringboende. Sålunda fingo bönderna ofta, genom att förära trollet ett fat gröt på kvällen, sina skördar af mejade eller andra sysslor uträttade till nästa morgon. Men kristendomen inträngde i landet, och då Ljuders gamla kyrka för flera hundra år sedan blef färdigbyggd och den första klocktonen ljöd från dess torn flydde Gumkullatrollet från trakten och ingen visste hvarthän.

Så kom några hundra år derefter trettioåriga kriget, då Smålunds regementen deltog i fälttåget och framryckte i norra Tyskland. Och då en af soldaterna en dag stod ensam på post, närmade sig honom en liten gubbe. Han hade mörka skarpa ögon och

bar på den snöhvita hjessan en röd mössa, under det ett långt silfvergrått skägg böljade ned från hans magra, gulbruna ansigte.

— Du är ifrån Småland och från Ljuders socken, sade han till soldaten, och jag är Gumkullatrollet, som du väl hört omtalas, fastän jag flyttade ifrån er för flera hundra år sedan. När du nu kommer hem, fortsatte gubben, skall du göra mig en tjänst.

— Jag kommer kanske aldrig hem, genmälte soldaten.

— Jo, det vet jag att du gör, återtog trollet, och då skall du lofva mig att släppa mina hundar lösa, hvilket jag i brådskan glömde att göra. Du går till berget en afton, från södra sidan, bultar hårdt på klippan, då en dörr öppnar sig. Så går du in och löser hundarne som stå bundna strax innanför ingången. Men var försiktig och drag dig genast åt sidan, då du löst dem, ty de äro väl hungriga nu, kan jag tänka. Och så ser du i en fördjupning vid dörren flera kaggar och en af dem får du ta för ditt besvär och gerna den störste, om du orkar bära den.

Soldaten lofvade att utföra uppdraget och ännu i dag äro hans ättlingar en af vårt lands förmögna släkter.

Fursten å Rostockholme.

Strax norrut från Emmaboda finnes en rad af fyra mindre insjöar som bilda den första större reservoaren till den mot söder genom Blekinge strömmande Lyckebyån. I en af dessa sjöar utskjuter en temligen stor halfö, omfattande en rymd af 5 å 6 hektar, dels uppodlad, dels bevuxen med vacker löfskog, der bygdens ungdom brukar fira midsommar. Denna halfö, som tillhör gården Rostock, har säkerligen förr varit helt kringfluten af vatten och bär ännu namnet Rostockholme. Här herskade, berättar man, i medeltiden en rik och mäktig furste, som å holmen uppfört en väldig borg, förenad med fasta landet medelst en bro af koppar. Han hette Algot, hvaraf Algutsboda socken erhållit sitt namn, och var vida beryktad så väl för sin grymhet som för sitt öfverdådiga lefverne. Om den förra vittnar ännu den i Algutsboda kyrkas sakristia förvarade jernbeslagna ekdörr, som varit begagnad till det fängelse, hvori han brukade innestänga sina underhafvande, då de på minsta sätt förbrutit sig mot hans vilja. Hans öfvermod tog emellertid ett hastigt slut, ty vid ett nattligt gästabud i borgen utbröt

ett häftigt åskväder, då Algot för att trotsa spände för sin vagn och i firsprång körde öfver bron, härmande åskans dunder, hvar vid blixten träffade honom, så att ekipaget och bron sjönko i djupet; och ännu skall man vid klart vatten på botten kunna skönja spillrorna af den senare.

En trolldomsransakning i Habo.

(Efter samtida anteckningar.)

Af de trolldomsransakningar, som i slutet af 1600-talet och i början af 1700-talet voro så allmänna i vårt land, har Habohistorien att uppvisa flera. Så t. ex. år 1697, då ting hölls i Bränninge gästgifvaregård, Habo socken, från den 26 till den 30 april. Domare var häradshöfding Gabriel Leijonstolpe.

Bland andra mål, som förekommo till handläggning, var äfven ett mot Johan i Hallabo (nuvarande komministersbostället Hallabo), som sades hafva förskrifvit sig till djefvulen samt idkat trollkonst. Denne Johan i Hallbo var en 90 års blind man.

Till en början nekade han till allt som lades honom till last. Ett af vittnena, Per Kläpp, styrkte med andra personers utsago att den anklagade sagt sig hafva djefvulen i sin tjenst m. m. Kersti Andersdotter omtalade att Johan botat hennes son Linnar, "som blifvit af en väderhvirfvel så gripen att han blef rörd till hälften samt när sjukdomen kommer åt honom rundt omkring springer som hvirfveln och flyger högt ifrån jorden öfver manshöjden. Johan skall hafva botat honom med medel, som han enligt egen utsago "fått låna i bergen."

Flera dylika vittnesmål förekommo och slutligen afgaf Johan följande märkliga bekännelse.

När han som ung tjente hos Jöns i Flatholmen och en gång skulle gå till Sjöryd, mötte han vid Sandhem djefvulen, åkande efter svarta hästar. Förskräckt öfver detta möte gick han af vägen, hvarpå den onde tillropat honom: Gack vägen håla, icke åkern åla." Dessutom omtalade den anklagade, att han en gång för 60 år sedan skjutit på en gräfling vid Sågbroberget, hvarefter han, då gräflingen kröp in i en bergskrefva, följde efter. Här tillfrågades han af någon osynlig, hvad han ville, samt

slapp ej ur berget förr än han lofvat återkomma följande torsdagsnatt, medhafvande en viss summa penningar. Detta gjorde han äfven och tvangs då att afsäga sig all tro på Gud och Kristus. Julafton samma år kommo i skymningen sju af dessa berg-troll till Johan med en bok stor som en "katekismus", rispade honom i ena fingret, uppsamlade blodet i en sked samt tvungo honom att med sitt eget blod uppskrifva sitt namn i nämnda bok. Till belöning härför hade han fått en tjenstgosse "med rödt hufvud och fötter som lappsor", och skulle denne kunna göra allt hvad Johan befalde honom. Denne tjenstedjefvul behöfde han endast anropa vid en korsväg en torsdagsnatt och hade han ofta betjenat sig af honom.

Så lydde hans egen bekännelse!

Vid tingets slut dömdes Johan "sig till välförtjent straff och androm till varning att halshuggas och steglas".

En ormsaga.

(Från Östergötland.)

För mycket, mycket långa tider tillbaka fans enligt traditionen i Normlösa församling, ormar i oändlig mängd. Till denna trakt anlände då en varm sommandag en äldre, vandrande man från Lappland, som föregaf sig vilja rensa församlingen från ormar, samt sammankallade församlingsboarne för att härom höras. Alla voro ense om att det kunde vara bra att blifva fria från dessa obehagliga kräddjur och en underhandling härom inleddes med gubben. Denne ville dock först ha tillförlitlig uppgift om huruvida någon eller några "hjulormar" varit synliga i socknen. Det upplystes då af de trovärdigaste männen, att någon sådan aldrig varit sedd der i trakten. Lappgubben åtog sig då, mot en öfverenskommen penningesumma, att för evärdeliga tider göra Normlösa församling fri från ormar.

På lappgubbens anmaning skulle socknemännen till hans disposition å viss dag leverera 10 famnar torr och kådig barrved. Så skedde. Af denna föranstaltades ett

bål. Gubben läste "fader vår" baklänges 3 gånger, tände eld på bålet, och befalde så alla socknens huggormar med sin afföda i elden. Från alla håll kommo då en mängd ormar, som funno sin död i bålet, och sist med dem äfven en stor hjulorm, hvilken for fram med sådan fart att det hven i luften, men till stor fasa för gubben, som förstod hvad klockan var slagen, då det var den som ej skulle funnits, ty med den fick ock gubben följa med i bålet och förtäras i lågorna. Emellertid blef församlingen fri från de många ormar som der funnos, och antog derefter namnet Ormlösa, sedermera förändradt till Normlösa, om hvilken namnförändring en äldre ortbeskrifning äfven omförmäler.

Med det anförda må vara hur som helst, men sant är, att ormar förekomma säkerligen icke så sparsamt i någon församling i Östergötland, som i Normlösa, det fordna Ormlösa.

Apropos ormar, råder icke tvifvel om att socknar, byar, enstaka gårdar och torp med tillägg af detta ord, såväl i Östergötland som Småland m. fl. provinser här i landet erhållit sina namn till följd af den myckenhet af ormar som förr i tiden funnits

der, hvilket äfven styrkes af de ännu härom gängse traditionerna i bygderna med dessa namn, exempelvis Ormesberga, Ormaryd, Ormlunda, Ormeshaga, Ormliden, Ormatofta o. s. v

Sagorna om ormar endast från dessa nämnda ställen, som upptecknaren häraf har antecknadt, skulle dock blifva allt för vidlyftiga att intaga i denna bok, men hvaraf framgår att tillkomsten af dessa namn ej är utan orsak.

Rike Jon i Gällstad.

En lefnadsteckning från Östergötland.

Rike Jon i Gällstad af Sjögestads församling var i mycket en ovanlig personlighet, känd icke allenast inom sin bygd utan vida öfver dess gränser, både för sin stora förmögenhet, ovanliga klädedrägt, sitt egna lif och sina satiriska uttryck. Då han på våren 1887 vid 82 års ålder afled som enkling och barnlös å sin gravationsfria gård 1 mantal Gällstad, egde han förutom

denna med kreatur och lösbo kontant inneliggande i banknotor 32,000 kr. förutom betydliga penningesummor i värdepapper med placering dels i bankinrättningar och dels som egendomsinteckningar hos ett stort antal personer, hvilket allt, till följd af att han saknade bröstarfvingar, kom släkttingarne till godo. Gården brukades af honom sjelf till sista tiden. Den kunde med skäl anses som en anstalt för arbetslösa kringvandrande vagabonder, ty här funno dessa ett hem och fingo stanna, då de tröttnat i sitt lösdrifveri, samt erhöilo skälig daglön, frikostig föda och ett menskligt behandlingssätt. Tjogtals landsvägsriddare voro här hopade samt sysselsatta med hvarje-handa göromål och gården blef uteslutande skött med de krafter, som på detta sätt stodo till buds, men hurudant kan lätt tänkas. Rike Jon i Gällstad hyllade emellertid denna mensklighetens drägg till församlingsboars afund och mångens stora förvåning. Exempel saknades icke på att förfallna handtverksarbetare här funno upprättelse, en upprättelse som annars nog varit omöjlig. Å Gällstad funno de skydd och värn, och stor är säkerligen skaran af dem, hvilka med tacksamhet gått ut från

denne mannens gård, väl ekiperade och med en god sparpennning samt bestämd föresatts att icke vidare löpa fåfånga å stigar och vägar.

Rike Jon i Gällstad var en stor älskare af sanningen, men hatare af lögn och rusdrycker. Den som härutinnan bröt mot hans föreskrifter blef straxt uppkallad, aflönad och för alltid förklarad ovärdig att arbeta för rike Jon. Deremot var det icke så noga, om gubben sommartiden öfverraskade sina arbetare ute å gårderna, då de togo en allt för lång middagslur, som räckte till kl. 5 e. m. Han kunde då säga: "nu är det bäst ni gå hem och spisar merafton, annars kunna ni ju ligga här och svälta ihjäl."

Vid ett tillfälle var en väfvare från Norrköping, som här, likt andra, fått sysselsättning, befald att bugga ned grenar af en stor ek. Detta gick, enligt gubben Jons tycke, allt för sakta och han anmärkte det på sitt vanliga satiriska sätt: "jag gick ned för att se hur det är med dig, jag började tro du var död, och kunde surna der uppe i eken." Alla sina arbetares rörelser iakttog gubben från ett i sin manbyggnads öfre

del inrättad observatorium, hvarifrån god utsigt öfver samtliga egor erbjöds.

Den varmaste sommar- såväl som den kallaste vinterdag gick rike Jon i Gällstad klädd i pelsmössa, fårskinnspels, knäbyxor, svarta ullstrumpor omgifna af röda band med silfverspännen, samt klumpiga becksömskor. I denna kostym reste han till Linköping, församlingens kyrka m. fl ställen der han bland de med honom obekante väckte uppseende, synnerligast då han åkte i ett fordon som kallades droska, hvilken utgjordes af en ful stege med träspröt lagda öfver vagnshjulen på ohuggna trästumpar, samt med ett säte af utseende som en skyffel, vid hvilket var fastsatt en trasig läderfotsack. Det egendomliga åkdonet drogs af något af de 16 par dragoxar han egde i sitt fähus, fastän i stallet stodo 2:ne dyrbara hästar, deraf den ene icke varit begagnad på flera år.

Underligt var väl ej då, att rike Jon i Gällstad blef vid ett tillfälle sedd öfver axeln af en grosshandlares fru i en af de närmaste städerna, till hvilken Jon kom på en bjudning. Jon hade blifvit bjuden till gästabud hos ifrågavarande grosshand-

lare, men frun, som icke kände honom, bjöd rike Jon en kopp kaffe i köket.

Häröfver blef han emellertid så förörnad att han öppnade fönstret och kastade koppen med innehåll och fat ned på den stenbelagda gatan, hvarefter han aflägsnade sig, sedan han å köksbordet lagt en dukat. På aftonen då grosshandlaren sammanträffade med sin fru, frågade denna hvad det var för en underlig gubbe han bjudit samt omtalade beteendet — "Var du topp rasande?" genmålde grosshandlaren, "känner du icke rike Jon i Gällstad, som jag är skyldig 13,000 kronor?"

Vid ett dylikt förhållande ansåg den högdragna frun sig tvingad att påföljande dag resa till Gällstad och ödmjukligen bedja om förlåtelse för det förakt hon visat rike Jon. Så skedde. Grosshandlarens fru fick emellertid återvända med beskedet: "Res du hem igen, jag vet att jag betalte skadan." Några dagar senare kom gubben Jon till staden och utkräfde sin fordran hos grosshandlaren.

En qvinlig släkting till rike Jon förebrådde honom vid ett tillfälle därför att han begagnade så grofva skjortor. Detta ansåg gubben så förnärmande att han oför-

dröjligen hos denna qvinnas man lät uppsäga sin fordran å 10,000 kr. En anhållan om någon tids förskoning hjälpte ej, "ty jag behöfver penningar till nya och finare skjortor", sade rike Jon.

Ett slags förgängelsens museum hade under tidernas längd blifvit hopadt i en större vindskammare i rike Jons hem. Der fans allt, som ej vidare kunde användas, såsom sönderslitna, i knippor hopade och på nämnda rums väggar upphängda oxtömmar, läderremmar, jernkettingar, bindslen, selar, oxok och andra obrukbara och värdelösa qvarlefvor, jemte 100-tals trasiga läderskor, stöflar, träskor och träbottnade lädertofflor, dem han samlat tillhopa som minnen af ankommande vandringsmän.

Oxar köpte rike Jon i Gällstad af hvem som ville sälja och var äfven en bra kund å ortens marknader. Hvad gubben bjöd eller begärde var bestämdt, derpå ryggades aldrig tillbaka; merendels föranledde äfven anbudet affär. Sällan syntes gubben med så mild uppsyn, som när han fick se ett eller annat par af favoriterna (oxarne) sommartiden voro utsatta för "stynget" och löpo fort åstad med t. ex. ett gödsel-, hö- eller sädeslass; han skrattade då af hjertans

lust och ropade högljuddt: "låt dem bara springa."

Då en soldathustru under Gällstad för en del år tillbaka var död, begärde den efterlemnade mannen att få låna hästar och åkdon för att forsla den döda till kyrkogården. En dräng blef då befald, att taga en svart och en vit oxe och sätta för den komiska droskan, med tillsägelse: "helsa Hjelm (så hette den efterlevande mannen) från rike Jon att han vill stå till tjänst på detta sätt, för att visa sorgens och glädjens olika betydelser". Liket blef äfven efter denna ovanliga skjuts forslad till Sjögestads kyrkogård. Rike Jon önskade i lifstiden att äfven han på sin sista färd skulle föras till kyrkogården på sin "droska", förespänd med en härtill utvald 30 års gammal oxe, men hans likfärd blef dock annorlunda och mera storartad. I sitt hem afled, som nämndt är, denne, en af Östergötlands för-mögnaste bönder på våren 1887 efter en tids sjuklighet, sörjd måhända af ingen, saknad kanske af många.

Ett kärleksbref från Vernamo.

”Älskade Kalle och telltänkte make!

Öfverge mej inte, telltänkte Kalle och ungdomsvän, för ja' inte kom och mötte de i lördes qväll, som sagdt va'.

Men dä va' som så, att min husbonnes likaste ko dråsade ikull å halisen ve' brunnen och slo' tjäken i vattenhoen, så fira tänner ramlade ur munnen på henne. Du sa' tro att dä' ble' e' sorg. Husbonnen grät å sae, att om hans qvenna rätt hade stått åänna rakt på huvet i brunnen, så hade de' inte vatt hälften så stor förlust för honom, som "Svartas" fira tänner. Men ja' stackare, som skulle gått å mött dej, Kalle, och fått en gohälig lördasqväll i kärleken, ja' feck springa omkring i halfva sockna och låna dyfvelsträck å atelanopis å krumfyrakarium, å Gu' vet icke allt, te' å smörja koa mä'.

Dä' va' annat än te' å stå å kössas mä' dej bakom Byagårds basta (badstuga). Men du ska få sanna mina ord, att aldrig i lefvande lifvet blir dä' folk å den koa mer än dä' har vatt.

Gu' gifve att dessa rader träffade dej i ett bättre tellstånd än de' koa ä' i, å så

önskar ja, att vi snart kunna gefta oss så vi finge va' tesammans så möcke vi velle. För om Vi'östern å Bolmen voro fulla å bläck å alla säfpiper vore penna, så skulle ja' inte kunna utskrifva, hur starker min kärlek ä' te dej min telltänkte Kalle. Nu kan ja' inte skrefva mer för denna gånge-
gen utan slutar dessa enfaldiga rader.

Östanvä' och vestanblåst

Ja' väntar bref mä nästa post!

Din telltänkte

Johanna.

— Dä' va' ett bra bref å dä' biter nok pån om han bara kan läsa herrens styl, sa' Johanna.

Jag bryr mig inte om att nämna hvad jag fick i renskrifningsarvode.

På så här känslösamt sätt förstår en ungmö att gifva korgen i våra dagar, sedan skrifkonsten blifvit allmännare utbredd:

"Härr Bergren:

Såm svar på Bergrens friering vill ja härmed Förmäla honom; Att ja är myke taksam för Hans höga förtroende — Men ja kan inte Havande den Äran att blifva

Bergrens tilltänkta Macka — därför att Ja haver gifvit en an Min tiärlek — Å jag ämnar att bliva honom troende till livets yttersta pusst å dödens sista Stund i Mitt jërta? velket skal hafva ett fast Beslut å beståndande bliva så såm Min sista vilja: hvarför ja Vänskapsfult får med det Första fränsäja Mig den Årofulla befatningen att vara ock blifva härr Bergrens tilltänkta Macka — velket är Stort bevis på vänskaplig högaktning och myke Förtroende från våra båda sidor — å ja är myke lessen öfver att ja måste vara Trogen min järteven å att inte Bergren kåmit lite förr — annars skulle ja hålli honom — fast å Trogen å tiär till livets och Dödens sista pusst — dä är likväl Bergrens egi Fel att det inte haver blitt nån Tiärlek åv mellan oss bägi — för ja geck längi å vänta pån — men då han inte var tilltaksen så vende ja min tiärlek te petter såom passa sej å kåm i den behagliga Tiden — vilket Åliggande ock updrag jäller honom till Mycken heder ock Fromma å Derför är ja Mycke lessen på att inte Bergren inte passa åpp på Mäj då ja var Lediger å Derför att jag nu får vara faster intill Ändan på livets Slut — å nu får väl Bergren skafva sig

en Festmö såom Slår bårt Sårigen hos
honom — tecknar med vännskaplig Hög-
aktning

E. P.

När en Smålandspojke emigrerar.

Strax innan tåget, som troligen för alltid drager bort pojken från hans mor, sätter sig i gång, fattar hon honom i kragen och håller till honom detta tal: dä' säger ja' de nu Jo'an, å' dä' ska' du komma ihåg för dä' ä' det sista ord du hör ifrå' mor di' här i våra, dä' säger ja' de, att hvart du än kommer, å' hva' du än tar de tell, så glöm allri dina rejäle mål om da'en".

När Johan då med uppriktigt allvar lofvat att lägga detta en moders sista visa och välmenta råd på hjertat, skiljas de åt med ett trofast handslag utan tårar och ve och klagan.

Men utom Inga Lisa var också Lotta i Snackatorpet vid tåget för att säga farväl åt Johan, som lofvat att — "om tya hölle" — skicka henne en fribiljett.

Jag kan inte beskrifva hur de båda älskats inbördes, allt sen "di los för prosten

i Vernamo", men om Danjels i Krokhem-
mets badstuvväggar, eller linden på Nöbbel-
leds gärde, eller ättechögen i länsmannens
äng kunde tala, så skulle de kunna hviska
oss en vacker sägen om brinnande kärlek.

— Si, Lotta ä' mi' enda ongdomsflecka,
plägade Johan säga, och hon å sin sida
bedyrade, att hon tusen gånger hellre skulle
kyssa kyrkovärdens gamle gris, än någon
annan man på jorden än hennes Jo'an.
Nu stod hon der och vätte ner perrongen
med sina tåreflöden och hennes ögon voro
som ett par sprutor. Johan gick ock bort
och grabbade ett afskedstag i sin "ong-
domsflecka".

— Nä, styr de mä' näfven, Jo'an-lelle,
för ja' ä' rent förbi, sa' hon, här står en
hel hoper herra å' sir på.

— Då' ger ja' attan, bara ja' ä' säker
på att du inte glömmer me' når ja' bler
ådra'en.

— Glömma de' nähä, så länge ja' kan
togga mjölgröt ä' ja' di' å' dä' ä' inte värdt
att nåen aen kommer å' stoppar på me
kärlek älla polkagriser.

— Ä' dä' säkert, då' ä' ja' nöjder och
reser logn; så' adjös mä' de!

Så for han.

Men innan tåget som pustade af med honom hunnit till nästa station stod Lotta och grinade bakom en boddisk och blef klappad och kysst så att det "sa' smack" i hela butiken.

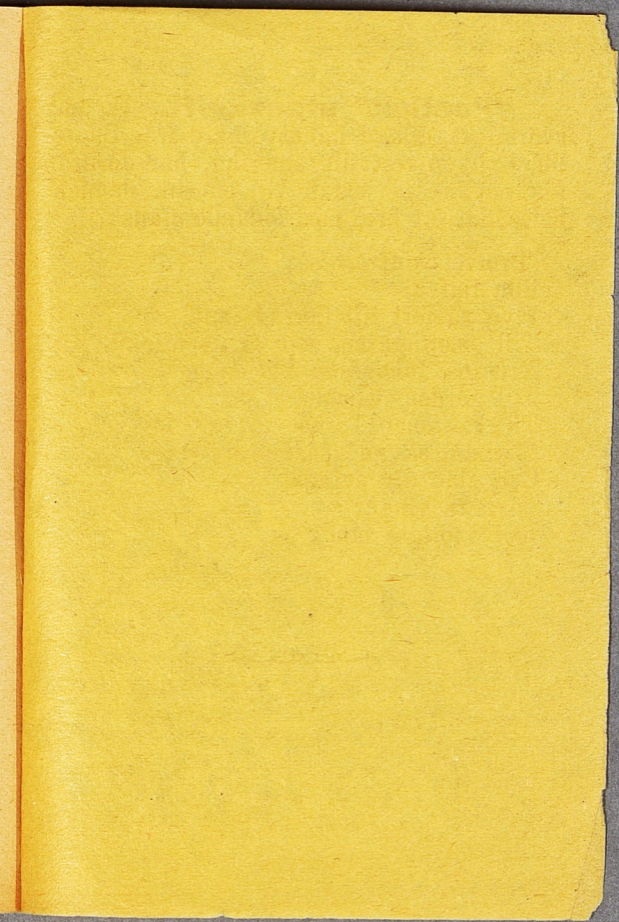
En kär bagaregesäll tillsände på Wilhelminadagen sin flamma en jettestor saffranskringla, som var utsirad med dagens namn i korinter. Följande storståtliga vers, som en vän hjälpt honom att författa, åtföljde gåfvan:

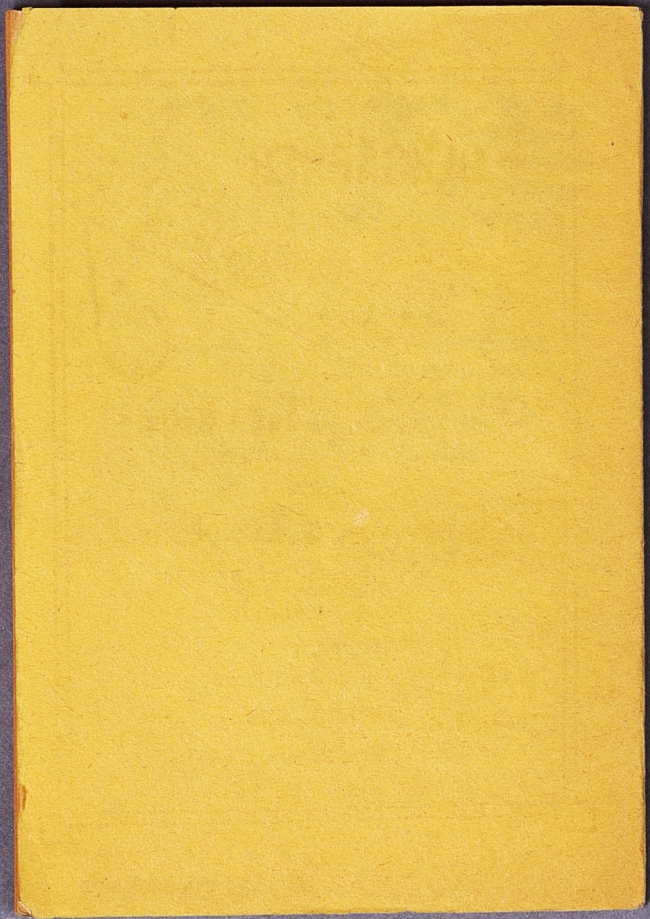
Wilhelmina, sköna flicka,
 Mönster utaf dygd och vett,
 Du som alltid vet dig skicka
 Liksom ingenting skull' skett. —
 När om qväll'n jag ögat sluter,
 Så är du min tankes mål. —
 När om morgonen jag njuter
 Kaffet — dricker jag din skål!
 A propos om kaffe, Mina —
 Du min hulda ljufva skatt —
 Mottag — men du får ej grina —
 Hvad din älskling gjort i natt.

"Poetisk" utanskrift. En ung svärmiskt anlagd handtverkare från Skatelöf, hvilken rest till Amerika, har derifrån för någon tid sedan till en sin "flamma" hemsändt ett bref med följande utanskrif:

"Brefvets dufva
lilla ljufva,
Flyg så fort till fjerran land,
Till emottagaren, som är mejerinnan,
Kristina Johansson vid Åsnens strand.
Till gården Agnes fort skynda hän,
Till stationen Torne i Wexiö län.
Skynda, skynda så fort du kan
Och glad dig svinga
på lätta vingar
mot Sveriges land!"

www.books2ebooks.eu